

En ils davos decennis èn ins vegni conscient ch'ì vala la paina da promover la bilinguitad natirala dals uffants da famiglias immigradas.

Per la plurilinguitad en Svizra

Curs da lingua e cultura taliana en la Bassa

■ (gsc) **La Svizra na posseda ni petroli, ni minerals rars. Sin ses terren creschan strusch plantas miraculusas. Ma ella po adina puspè sa fidar da la savida, scolaziun e buna veglia da sia populaziun.** En ils davos decennis èn ins vegni conscient ch'ì vala la paina da promover la bilinguitad per uschè dir natirala dals uffants da famiglias immigradas. Il decret chantunal turitgais per la scola populara (VSV) dals 28 da zercladur 2006 prescriuva: «En ils curs da lingua e cultura da derivanza [‘Heimatsprache und -kultur’, HSK] schlargian uffants d’altra lingua lur savida da lur emprima lingua ed da la cultura da lur pajais oriund (...). Tals curs vegnan reconuschids sch’i correspundan al plan d’instrucziun general decretà dal Cussegl d’educaziun, sch’i èn neutrals areguard politica e religiun e sch’i n’èn betg orientads ad in gudogn (...). La magistraglia basegna ina qualificaziun pedagogica; ella sto savair avunda tudestg e frequentar ils curs obligatoris da perfecziunament» (art. 13). L’art. 14 stipulescha ina cundiziun essenziala per garantir la seriusadad da lezza instrucziun: «Las notas dals curs vegnan inscrittas en l’attestat.» L’Uffizi chantunal da scola populara rapporta en il plan d’instrucziun 2012/13: «132 personas d’instrucziun han sa perfecziunadas davart il plan d’instrucziun general HSK ed han sa fattschentadas a fund en lavuratori cun sia realisaziun. Ils chantuns Turitg, Grischun, S. Gagl e Turgovia han manà tras lez perfecziunament cun la Scola auta pedagogica e cun il sustegn finanziàl da la confederaziun (...). Ussa datti curs reconuschids en 26 linguas: Albanais, arab, bosniac, bulgar, chinais, corean, croat, curd, fin-

landais, flam/ollandais, franzos, grec, giapunais, portugais dal Portugal e da la Brasilia, russ, serb, sloven, spagnol da la Spagna e da l’America, svedais, talian, tamil, tschec, tirc ed ungarais.»

Ina magistra ed in funzionari consular rapportan

In dals linguatgs principals da l’immigraziun en la Svizra bassa è il talian; lez è plinavant ina da nossas quatter linguas naziunalas. La «NZZ» dals 17 d’avust rapporta davart ils curs HSK da talian oz (p. 14): «Ils blers uffants na discurran betg pli talian sco lingua materna. Ils blers geniturs èn naschids en Svizra. La finamira nova è da promover la bilinguitad. Ina mamma persvasa (...) di: ‘Sch’ins crescha si en duas linguas, vegni lura pli simpel d’acceder ad autras.’ La Conferenza da directurs chantunals d’educaziun sustegna perquai ils curs HSK ed admonescha ils chantuns en lez senn (...). Il Departament d’educaziun da l’Argovia per exempel manegia: ‘Enconuschientschas da linguas e plurilinguitad èn resursas ch’ins duai cultivar en noss mund globalisà.’ Er uffants che han problems cun il tudestg duain frequentar ils curs HSK. Il departament fa attent als resultats da retschertgas: Ins meglierschia las prestaziuns linguisticas generalas cun promover l’emprim linguatg a scola.» Tut quai vala pia per mintga lingua da derivanza. La schurnalista cite-scha Mariasole Tatum Ruocco, magistra da talian HSK a Wettingen/AG: «Igl è mes bel duair da furmar umans conscients dal fatg che pliras culturas vivan en els.» La magistra rapporta dal mintgadi pedagogic: «Blers geniturs na discur-

ran pli uschè bain talian; ils uffants repetan lur sbagls (...). Ella dauda adina puspè: ‘Io sono finito’ (tudestg: ‘Ich bin fertig’) empè dal correct: ‘Ho finito.’ Lur vocabulari è plinavant plitost modest: ‘Ils uffants enconuschian e dovran paucs adjectivs; lur verb principal è ‘fare’ (...). La magistra promova pia il vocabulari cun exercizis.» La schurnalista ha era discurrì cun Paolo Saporiti, coordinatur scolastic dal consulat talian a Basilea, responsabel per la Svizra dal nordvest cun l’Argovia ed il Giura: «La situaziun vegn cumplitgada dal fatg ch’ils uffants frequentan las duas uras emnilas durant lur temp liber, pia pli u main da libra veglia. Mo ina pitschna part da quels da derivanza taliana fa pia part. Saporiti calculuscha che var 2700 uffants talians, pia 38 % da quels da ses intschess consulari, (...) frequentan lez curs. En quel da Turitg detti bunamain 3400 scolares e scolars, pia var ¼ dals uffants talians registrads. Ina part na fa betg part da la cuminanza taliana; blers èn da derivanza tessinaisa.» Uffants svizzers obligads d’ir a scola emprendan pia ina lingua naziunala grazia al consulat talian. La schurnalista punctuescha era che plis geniturs talians da Wettingen na sajan betg lavurers, mabain academichers: «La mamma d’Allegra ed il bab da Stella mainan societads internaziunalas; las mattas frequentan la scola internaziunala da Baden/AG.» Co statti cun l’avegnir dals curs HSK da talian? Saporiti: «Chi lo sa?» La regenza taliana vul reducir il dumber da personas d’instrucziun ordaifer l’Italia da 1021 a 624, e quai davent da l’onn 2017. Co va quai vinavant per ils curs HSK da talian en la Bassa?